

*ЗАКАРПАТСЬКИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ*

***ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ
У ДІАЛОЗІ ІЗ СУЧАСНІСТЮ.
РОЗМІРКОВУЄМО
ПРО ХУДОЖНЬО-ЕМОЦІЙНИЙ
СВІТ ДИТИНСТВА***

***ТЕЗИ
XI Міжнародних і XXVIII Всеукраїнських
педагогічних читань***

24 вересня 2021 року

Ужгород, 2021

УДК 37.015.3:159.954+37.091.4](043.2)
В 19

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Закарпатського інституту
післядипломної педагогічної освіти
(Протокол №4 від 4 жовтня 2021 р.)*

Редакційна колегія:

Я.М. Сивохоп, кандидат педагогічних наук, доцент, директор Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти

В.В. Химинець, доктор фізико-математичних наук, професор, професор кафедри менеджменту та інноваційного розвитку освіти Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти

Л.П. Ходанич, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та психології Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти

О.М. Іваць, кандидат соціологічних наук, заступник директора Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти з науково-дослідної роботи та міжнародної діяльності

Упорядник:

Л.П. Ходанич, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та психології Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти

Василь Сухомлинський у діалозі із сучасністю. Розмірковуємо про художньо-емоційний світ дитинства. Тези XI Міжнародних і XXVIII Всеукраїнських педагогічних читань. – Ужгород: РІК-У, ЗППО, 2021. – 219 с.

У збірнику викладено тези доповідей та виступів учасників педагогічних читань (24 вересня 2021, м. Ужгород), присвячених втіленню в освіту сьогодення гуманістичних ідей Василя Сухомлинського. Розглядаються актуальні питання демократизації та гуманізації освіти, реалізації Концепції Нової української школи на основі ідей Василя Сухомлинського.

Відповідальність за достовірність інформації в публікаціях несуть автори.

ISBN 978-617-8046-13-2

© Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти, 2021

© ТОВ «РІК-У», 2021

ЗМІСТ

	ВСТУП.....	3
Бабинець Б. В.	АСПЕКТИ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ШКІЛЬНОГО ПСИХОЛОГА.....	9
Батрун І. В.	ПОЛОЖЕННЯ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО ЩОДО ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА ТА ПАТРІОТА..	13
Бахтин Т. А.	ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ ЕМОЦІЙНОГО ПРОЕКТУВАННЯ В ТРАНСФОРМАЦІЇ ШКІЛЬНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ.....	16
Баяновська М. Р.	ДУХОВНО-МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ В ГУМАНІСТИЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	18
Березовська Л. І.	УКРАЇНСЬКА НАРОДНА КАЗКА ЯК ЗАСІБ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ У СПАДЩИНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО.....	21
Богданов Є. П.	ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ДНЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	24
Богуш А. М.	ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ: ПЕДАГОГІЧНІ ЗАПОВІДІ З ЕМОЦІЙНО-ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ.....	27
Бондаренко В. В.	ВИХОВАННЯ КАЗКОЮ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ВИСТАВКИ «ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ – ДИТЯЧИЙ ПИСЬМЕННИК» У ПЕДАГОГІЧНОМУ МУЗЕЇ УКРАЇНИ.....	29
Буркало Н. М.	В.О. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО РОЛЬ ЧИТАННЯ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ.....	31
Ведмеденко Д. В.	ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ В.СУХОМЛИНСЬКОГО У ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	35
Вертеш-Гапак О. Е.	ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦЬ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ КУЛЬТУРИ ПОЧУТТІВ.....	37
Волощук А. В.	В.О. СУХОМЛИНСЬКИЙ І З. С. БАКОНІЙ: ПАРАЛЕЛЬНІСТЬ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ІДЕЙ У ПЕДАГОГІЧНИХ СИСТЕМАХ.....	40
Voronina Н. R.	EMOTIONAL INTELLIGENCE FOR TEACHING.....	45

Воротинцева О. О.	ІДЕЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У СПАДЩИНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО.....	46
Гнаткович Т. Д., Ребрик Н. Й.	АКТУАЛЬНІСТЬ ЛІНГВОДИДАКТИЧНИХ ІДЕЙ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО В КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	50
Гончар Л. В.	ПРОБЛЕМА ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА У ТВОРЧОСТІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	53
Гончаренко А. М.	КАЗКА ДЛЯ ДИТИНИ: СУЧАСНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ.....	55
Грона Н. В.	ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ В. СУХОМЛИНСЬКОГО В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОБОТИ НАД КАЗКАМИ..	59
Гуменюк Л. Б.	ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ-ПЛЕНЕРАХ	61
Гуцол Л. М.	ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АВТОРСЬКИХ КАЗОК ВАСИЛЯ ОЛЕКСАНДРОВИЧА СУХОМЛИНСЬКОГО...	63
Деркач В. Ф.	СИСТЕМА РОБОТИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ НАВИЧОК СКЛАДАННЯ КАЗОК.....	67
Долинська Л. М.	ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА ВИЩОЇ ШКОЛИ КРІЗЬ ОПТИКУ ІДЕЙ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО.....	70
Драгула О. М.	ВПЛИВ ІДЕЙ СУХОМЛИНСЬКОГО НА РОЗВИТОК НАУКОВИХ УЯВЛЕНЬ ПРО ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ...	73
Жабляк М. Д.	ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА.....	77
Калініченко Н. А.	ХУДОЖНЬО-ЕМОЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ У ШКОЛІ СУХОМЛИНСЬКОГО.....	82
Качур М. М., Качур Б. М.	АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	85
Климко Л. В.	ПЕДАГОГІКА РАДОСТІ, ДОБРА І КРАСИ – ПОГЛЯД НАЩАДКІВ СПАДЩИНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО...	88
Кузьма В. М.	ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	91
Литвинова С. Г.	ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ.....	95

Луцюк А. М.	В.О. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ЕМОЦІЙНУ КУЛЬТУРУ ВЧИТЕЛЯ.....	98
Луцюк Н. С.	В.О. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ВПЛИВ РІДНОЇ МОВИ НА ХУДОЖНЬО-ЕМОЦІЙНИЙ СВІТ ДИТИНСТВА.....	103
Лящук Л. С.	ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ ЗА ІДЕЯМИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	107
Майор Н. С.	ВИКОРИСТАННЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ СПАДЩИНИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО В УТВЕРДЖЕННІ ДУХОВНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	111
Маляр Л. В., Кожокар С. І.	РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ КРІЗЬ ПРИЗМУ ІДЕЙ В.СУХОМЛИНСЬКОГО.....	115
Мельник Н. А.	МЕТОДИЧНІ ІДЕЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО В КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	118
Михайлець М. Ю.	ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ ВАСИЛЯ ОЛЕКСАНДРОВИЧА СУХОМЛИНСЬКОГО У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ ВЛАСНОЇ АВТОРСЬКОЇ РОЗМАЛЬОВКИ.....	121
Новодворська Т. В.	КАЗКИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ.....	124
Опачко М. В., Ковач А. І.	РОЗВИТОК МУЗЕЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКАРПАТТЯ У ЧЕХОСЛОВАЦЬКИЙ ПЕРІОД (1920-1938 рр.).....	130
Орос В. М.	СТВОРЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИМИ ЗАСОБАМИ ПАЗЛІВ ІЛЮСТРАЦІЙ ДО КАЗОК ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО.....	133
Островська М. Я.	ІННОВАЦІЙНО-ГУМАНІСТИЧНА ПЕДАГОГІКА В. СУХОМЛИНСЬКОГО І РОЗБУДОВА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	135
Островський О. О.	МОВЛЕННЄВА КУЛЬТУРА ТА ФАХОВА МАЙСТЕРНІСТЬ УЧИТЕЛЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	138
Охріменко З. В.	ВИХОВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ДО ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СУЧАСНИХ УЧНІВ У КОНТЕКСТІ ПОГЛЯДІВ В. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	141

Павленко Ю. Г.	САМОБУТНІСТЬ ТВОРІВ МАЛОЇ ПРОЗИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО.....	145
Палько Т. В., Романчак О. О.	АВТОРСЬКА ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА В. СУХОМЛИНСЬКОГО В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	146
Пантлик Я. Й.	РОЗВИТОК ІНТЕРЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО УРОКУ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ОСНОВІ ПРАЦІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО «СТО ПОРАД УЧИТЕЛЕВІ».....	150
Петечук В. М., Петечук К. М.	ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ІДЕЙ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО.....	153
Прокопчук С. М.	ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ СПАДЩИНИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	157
Ребрей Г. Я.	ТУРБОТА ПРО ЗДОРОВ'Я ЯК ЗАПОРУКА НАБУТТЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	160
Ребрик Н. Й., Павлович-Ілїньо З. В.	ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	165
Рего Г. І., Балог Л.	ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З УГОРСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ.....	168
Розлуцька Г. М., Іваничко І. І.	ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ В.СУХОМЛИНСЬКОГО У ПРАКТИКУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	171
Сивохоп В. І.	ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО У ДІАЛОЗІ З СУЧАСНИМИ ПРОБЛЕМАМИ ВИХОВАННЯ.....	173
Сігетій І. П.	ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ...	177
Стецо Н. В.	ВИХОВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ НА ОСНОВІ ОПОВІДАНЬ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	178
Тоцька Т. П.	ВИХОВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ ЧУТЛИВОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЧЕРЕЗ КАЗКИ І ОПОВІДАННЯ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО	181
Хайруліна В.	ЕМОЦІЙНЕ ПРОБУДЖЕННЯ РОЗУМУ.....	186

Химинець В. В.	СВІТОГЛЯДНІ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ КОНСТАНТИ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	189
Ходанич Л. П.	ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПЕДАГОГІКИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	192
Ходанич П. М.	СВІТ ДИТИНИ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ ЗАКАРПАТТЯ У КОНТЕКСТІ ІДЕЙ ВИХОВАННЯ В. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	196
Ціник О. В.	ВІД «ШКОЛИ РАДОСТІ» ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОЧУТТІВ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ.....	199
Шахрай В. М.	ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНЕ БАТЬКІВСТВО І НЕОБХІДНІСТЬ ПІДГОТОВКИ ДО НЬОГО ШКОЛЯРІВ.....	203
Шевенко А. М.	ІДЕЇ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНО-ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ДО ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДЛІТКІВ.....	205
Шевчук В. В.	ВПЛИВ РОДИННИХ СТОСУНКІВ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ.....	207
Шишова І. О.	ВПЛИВ ХУДОЖНЬО-ЕМОЦІЙНИХ ІДЕЙ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО НА ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	211
Ющенко В. В.	ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ СЛОВЕСНОСТІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ІДЕЙ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО....	213
	РЕЗОЛЮЦІЯ.....	216

воду з криниці щастя, скільки відкривати нові джерела – це великий, ні з чим не порівнянний труд» [1, с.185].

Отже, всі твори В. О. Сухомлинського просякнуті думкою про те, що запорукою оптимального виховання дитини є мудре поєднання любові і вимогливості з обов'язковим визнанням гідності дитини, повагою до неї як до особистості. Ця формула успішного батьківського виховання є і буде актуальною у всі часи.

Список використаних джерел:

1. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Київ: Радянська школа, 1978. – 263 с.
2. Сухомлинский В. А. Трудные судьбы. Москва: Знание, 1967. – 79 с.

Гончаренко А. М.

кандидат педагогічних наук, доцент
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

КАЗКА ДЛЯ ДИТИНИ: СУЧАСНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ

Звертаємося до давньої як світ казки з надією, що і сучасна дитина знайде в ній втіху й насолоду, красу і мораль, збагатиться чужим досвідом і набуде свого. Наші предки були чудовими поетами, поетична грань жила в слові і слово було немислиме без неї, як ріка немислима без води. Справжньої чистоти слово викликає у дитини глибокі емоції, забарвлює їх словом-відповіддю, словом-описом, словом-звертанням, що потребує обов'язкової присутності іншої людини, яка неминуче готова взяти на себе роль партнера по спілкуванню. Відчуваючи себе поруч з цим дивом, хочеться бути красивим і чистим душею.

Не пройшов повз це диво атлант вітчизняної педагогіки В.О. Сухомлинський, неодноразово наголошуючи, що через казку легше донести до дитини думку, здивувати, викликати бажання виразити себе, свої почуття й думки словом [2]. Малюк очікує казки: «здивуй мене, щоб я заговорив». Через казку розрізнені предмети, події та явища, які бачить навколо себе, наближаються, взаємодіють, впливають. Так дитиною встановлюють між ними взаємозв'язки: часові, емоційні, дійові, просторові. Казка логічно й легко досягає єдності образів, подій. Така гармонія викликає у дитини сприйняття справедливості як вищої цінності людського буття. Водночас дитина переживає хвилюючу радість, яка породжує бажання поділитися своєю думкою з ровесниками. Вже вкотре цитуємо неперевершене порівняння Василя Сухомлинського: «Казка – це свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки і мови» [3].

Аналіз педагогічної спадщини Василя Олександровича дозволяє виділити основні форми роботи з казкою, які, на думку педагога, найбільш ефективно сприяли вихованню і навчанню молодших школярів: слухання казок, читання казок; бесіди про казки; виготовлення і добір ілюстрацій до казок; інсценізація казок (театралізація), творення казок. Такий підхід є дійовим засобом впливу казки на розумовий розвиток, моральні, естетичні почуття і дітей [1; 4, С.12-15]. Кожна форми роботи з казкою орієнтує педагога на кооперування його з природою дитини: намагатися створити найкращі умови для розвитку внутрішніх здібностей дитини, її самовираження і саморозвитку. Кінцева мета: розвинути вільну, творчу особистість. Літературні твори, фактичні й оміряні події, персонажі, явища, пригоди складають цілісний образ світу, варіативну ставленнєво-дійову модель поведінки дошкільника, наповнюють його досвід.

Орієнтуючись на гуманістичний характер відбору методів і прийомів В. Сухомлинським, уникаймо зручної моделі, де педагог перебирає на себе різні ролі: то основного постачальника знань, то проголошувача істин, то експерта. Сучасна модель використання казки для дошкільників подібна до підходів Василя Олександровича, однак має свої особливості щодо віку дітей та сучасного забарвлення. Основне завдання полягає не стільки у розвитку лінгвістичних умінь та навичок, стільки у душевній роботі, комунікативно-мовленнєвому розвитку.

Після першого розповідання казки педагог витримує паузу, хвилину тиші, утримуючись від запитань, узагальненої моралі, контрольно-експертної оцінки. Спробуймо згадати власний стан після перегляду динамічного сюжету фільму, спектаклю, книги. Перебуваючи в полоні часового простору подій, не відразу хочеться переказати сюжет чи враження від нього партнеру, з яким їх переживали разом. То ж і дитині варто дати ту хвилину, коли вирують емоції, переживання. Дошкільник може після закінчення казки сплеснути в долоні, засміятися, щось вигукнути, подати репліку, зітхнути або й позіхнути, розправляючи плечі. Він має на це право, яке варто задовольнити. Зважаючи на образність мислення дітей дошкільного віку логічним буде відразу ж запропонувати зобразити те, що найбільше в сюжеті схвилювало, здивувало, обурило, розсердило. Наголошуємо на тому, що обговорення казки, виведення її основної моралі зайве, як і проговорювання вголос задуму малюнка, його технічне виконання тощо. Інколи це навіть шкідливо.

По-перше, чимало дітей, які бояться чистого аркуша, ніяковіють, тривожаться з приводу своєї можливої невинності або не мають чіткого задуму, бачення його результату. По-друге, не впевнені, що малюнок сподобається дорослому, від оцінки якого залежить більшість дітей. По-третє, проговорювання кожним свого задуму стимулює до наслідування чи копіювання чужого несміливими, полохливими чи байдужими дітьми, де самовираженню не залишається ні місця, ні простору. Щоб того уникнути, пропонуємо відразу спокійно й тихо, щоб не розхлюпати перші враження, які тим і цінні, перенести їх на папір. Отже, хвилину тиші, яка більшою мірою

стосується педагога, плавно переходить у образотворчу діяльність, під час якої можливо, а ближче до її завершення обов'язково виникнуть нестимульовані або стимульовані дорослим розповіді дітей. Це буде вільна інтерпретація почутого, емоційно сприйнятого, пережитого. Так, хронологія сюжету порушиться, активність дітей виявиться нерівномірною. Та саме цей момент має засвідчити одну з характеристик особистісно орієнтованої моделі, де вихователь є авторитетною, довіреною особою, а дитина не боїться помилитися. То не трагедія, що малюку подобається Коза-Дерева чи Кощей. Довіливо-стимулююче партнерство «вихователь-дитина» сприяє формуванню цілісної картини світу, набуття життєвого досвіду через зусилля дитини. Гірше, коли педагог виводить єдино позитивного героя – зайчика, що плаче на пеньочку. Співчуття він вартий, а поваги й наслідування – ні, бо очікуваний освітній результат – гнучка поведінка дитини у змінних умовах життя, вміння до них адаптуватися, впливати на них з користю для себе.

Пізніше повертаємося до послідовного словесного малювання, що може означитися методом переказування. На перших порах дошкільнику важко абстрагуватися, він потребує опори, вибудованих аналогій, підтримки. Ілюстрації і є тим зоровим місточком між яскравими казковими образами, подіями та їх словесним оформленням. Маючи проблему щодо повного ілюстрування кожного з літературних та фольклорних творів, можемо використати малюнки, в яких проявилися елементи творчості, зусилля дитини. Цікавіше розповідати за власним малюнком або за малюнками однолітка, бо його бачення, життєва компетентність ближча, зрозуміліша, ніж професійного дорослого художника.

Зберігаючи хронологію подій, малюнки доречно розмістити по периметру кімнати, на стрічці чи на килимку. Якщо якийсь епізод не відтворено у малюнку, то можна запропонувати доповнити галерею або на те місце помістити чистий аркуш. Це своєрідна підказка, що якась подія, епізод не ілюстровано. Процес словесного відтворення сюжету в такий спосіб відбувається динамічніше, жвавіше. Дитина має комфортні умови, зникає елемент змагальності (хто краще, більше перекаже, кого похвалять), вкладені зусилля, елементи творчості вже помітні в малюнку. Не всі діти прагнуть переказувати, особливо деякі ніяковіють, коли всі інші їх слухають, аналізують, з пропозиції вихователя, поправляють, доповнюють, уточнюють. Та знову таки допомагає власний малюнок, який таїть в собі глибину переживань автора. Сторонньому того не роздивитися, тому доцільно тільки авторське словесне малювання чи домальовування. Тут спрацьовує стимулююча довірлива гіпотеза розвитку дитини.

Прагнення переказувати, розповідати притаманне дітям. Їх важко зупинити, встановлюючи чергу, посилаючись на те, що й інші хотіли б долучитися до цієї діяльності. Черговість як така, значно знижує щільність заняття і потребує перенесення його фрагментів в повсякденне життя. По-перше, рамки фронтального способу організації дітей, який не є найефективнішим в дошкільному віці, звужені. По-друге, до переказуванням можуть вдатися кілька дітей разом з дорослим чи й без нього, коли решта

зайняті іншими цікавими видами діяльності. По-третє, деякі діти почувають себе комфортніше наодинці з дорослим, ніж у центрі уваги однолітків.

Подальша робота з власними ілюстраціями таїть в собі невичерпні варіанти і форми морально-значущої діяльності: розгляд-порівняння з іншими малюнками, бесіда за змістом, зіставлення зображеного з сюжетом твору, з реаліями життя, з власним досвідом, перенесення елементів фантазування в інші малюнки, монологічне, діалогічне програвання епізодів казки, декламування окремих фрагментів, що створюють ритмічну динаміку (речитативи, пісеньки), ігри-драматизації, інсценування. Цікавим видається прийом виходу за рамки малюнка (творчі зміни сюжету, виникнення нових персонажів, обставин) аж до створення власної казки.

Така модель роботи з казкою передбачає різноманітні способи, які активізують уяву, мовлення дитини, її соціалізацію. Можливо уперше прокидається дитяча увага й співчуття до ображених, зростає глибока сердечна любов до краси й добра. Казка збалансовує різні форми активності: мовленнєву, художню, емоційно-ціннісну, пізнавальну, креативну. Це ті вкрай необхідні речі, без яких неможливо становлення дитини як особистості, що успішно реалізує свій природній потенціал.

Список використаних джерел:

1. Заліток Л. М. В. О. Сухомлинський про роль казки у вихованні та навчанні дітей з особливими потребами. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. 2012. № 9. – С. 114-120. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apnvlop_2012_9_14. (дата звернення: 20.09.2021).

2. Полякова-Лагода М. Роль казки у світоглядній концепції дитини: із педагогічної спадщини Василя Сухомлинського URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/14000/1/69.pdf> (дата звернення: 20.09.2021).

3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. – Вибрані твори: в 5 т. – Т.3. – К.: Рад. шк., 1973. – С.26.

4. Ткачук Г. Технології формування зв'язного мовлення молодших школярів засобами художніх творів В.О. Сухомлинського. – Початкова школа. – 2015. – №10. – С.12-15.